

NORVEGIA – MODELE DE REFORME ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI MILITARE ȘI ÎN DOMENIUL APĂRĂRII –

Dr. Olivian STĂNICĂ
Statul Major al Apărării

Forțele Armate Norvegiene au declanșat procesul de reformă educațională la începutul anului 2017, după ce a fost aprobată o Strategie pentru perioada 2017-2020. În cadrul procesului de reformă al sistemului educațional militar s-au avut în vedere trei mari obiective/provocări: păstrarea culturii, a tradițiilor și reformarea sistemului; organizarea administrativă și teritorială și realizarea unor programe educaționale integrate.

Procesul de reformă în domeniul apărării a debutat în anul 2002, iar începând cu anul 2018, Forțele Armate Norvegiene au demarat procesul de implementare, împreună cu Ministerul Justiției și al securității publice, a unui nou concept – „apărarea totală”, bazat pe sprijin și cooperare interinstituțională (civil-militar) la nivel național în situații de criză, conflict militar sau război.

Cuvinte-cheie: educație, reformă, securitate, apărare, instruire.

DATE GEOGRAFICE ȘI ADMINISTRATIVE¹

Norvegia este un stat suveran și unitar, guvernat ca o monarhie, are o suprafață totală de 385.207 km² și o populație de 5.382.212 locuitori. Norvegia este membru fondator al NATO, ONU, Consiliului Europei, Tratatului Antartic și Consiliului Nordic, membru al Spațiului Economic European și face parte din Spațiul Schengen.

Norvegia este o monarhie constituțională unitară, cu un sistem parlamentar de guvernare, în care regele Norvegiei este șeful statului și prim-ministru este șeful guvernului. Monarhul este comandant al Forțelor Armate Norvegiene și șef al diplomației oficiale în străinătate, ca un simbol al unității.

ORGANIZAREA FORȚELOR ARMATE

Forțele Armate Norvegiene sunt subordonate Ministerului Norvegian al Apărării. Ministerul Apărării întocmește politicile de securitate și apărare ale Norvegiei. Statul Major al Apărării sprijină *CHOD* (*chief of defence*), iar planificarea și conducerea operațională a operațiilor militare se execută de către un Comandament Întrunit (Norwegian Joint Headquarters/NJHQ). NJHQ este responsabil pentru planificarea și conducerea operațiilor în timp de pace, război, criză și misiuni internaționale ale Forțelor Armate (FA).

În structura Forțelor Armate există Statul Major al Apărării, trei categorii de forțe ale armatei (FT/terestre, FA/aeriene și FN/navale), Garda națională, Forțele de Reacție Rapidă, instituții militare de educație și instruire, structuri de sprijin logistic și administrativ în care sunt încadrați 23.000 de militari (astfel, 15.000 la cele trei categorii de forțe + 8.000 de militari în termen-recruți și 10.000 de civili). La categoriile de forțe armate există: FT – 8.700 de militari, FA: 2.600 de militari și FN: 3.800 de militari. Garda națională cuprinde 800 de militari activi + 5.000 de militari pentru Forțele de Reacție Rapidă.

Norvegia face parte din NORDSUP (The Nordic Supportive Defence Structures), inițiativa regională de cooperare în domeniul dezvoltării în comun a capacităților operaționale militare, care include: Danemarca, Finlanda, Islanda și Suedia.

¹ ***, *The World Defence Almanac – 2018*, special issue 2018, vol. XLIII and wiki.

SISTEMUL EDUCAȚIONAL MILITAR ȘI REFORMA ÎN ACEST DOMENIU

Universitatea Națională de Apărare (Norwegian Defense University College/ NDUC) este principala instituție de învățământ superior militar care conduce și coordonează instituțiile de formare inițială și continuă din FA norvegiene. NDUC este dispusă în Oslo, în incinta unei cetăți militare (declarată și monument istoric, cu posibilitate de vizitare de către turiști), și a fost amenajată în actuala structură începând cu anul 2002.

Misiunea de bază a NDUC este formarea inițială, specializarea și perfecționarea ofițerilor, a subofițerilor și personalului civil care vor încadra comandamente și unități militare din compunerea celor trei categorii de forțe ale armatei, precum și departamental. Se asigură calificările militare educaționale individuale pentru ofițeri și subofițeri (spre exemplu: O-4-Lt.col. – ofițer de comandă și stat major) sau certificate individuale de instruire pentru diferite arme și specialități militare (spre exemplu: instruire pe timp de iarnă, sisteme de artilerie terestră sau AA, instruire prin parașutare etc.). Educația și instruirea militară în cadrul universității au ca obiective: dezvoltarea unor competențe pentru leadership, profesie militară, operații militare, instructor, pregătire fizică militară și specialitate militară specifică armeei.

În cadrul studiilor universitare de licență și master, domeniile militare de cercetare științifică specifice sunt: operațiuni și strategii militare, leadership militar, apărare cibernetică, operații în sprijinul păcii, politici de securitate, relația civil-militar, terorism, rezolvarea conflictelor, rolul organizațiilor internaționale NATO, UE și ONU.

Universitatea Națională de Apărare² coordonează activitățile educaționale pentru structuri de învățământ și cercetare, din subordine: Academia Militară (Krigsskolen) pregătește ofițerii din Forțele Terestre și pe cei din Garda Regală; Academia Regală Navală (Bergen) pregătește ofițerii din Forțele Navale; Academia Regală a Forțelor Aeriene (Laksevag) pregătește ofițerii din Forțele Aeriene și Forțele Armate; Colegiul de Comandă și Stat Major, Colegiul de Apărare, Institutul de Studii și Cercetare în domeniul apărării cu cele patru centre din subordine (Centrul pentru Securitate Europeană/Norvegiană, Centrul CIMIC, Centrul de studii pentru zona Asia, Centrul de Studii pentru Zona Transatlantică). Totodată, academiile militare au în subordine și școlile pentru subofițeri specifice celor trei categorii de forțe: terestre, aeriene și navale (figura nr.1).

Comandantul (rectorul) universității este responsabil pentru întreg procesul educațional al Forțelor Armate Norvegiene și este consilier principal pe probleme de educație al CHOD.

² http://www.puolustusvoimat.fi/en/national_defence_university, accesat la 10.06.2018.

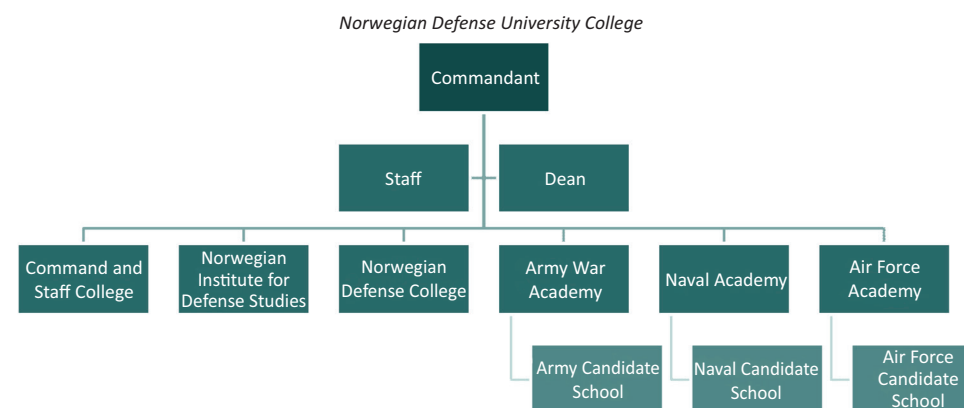

Figura nr. 1: Structura organizatorică a NDUC

În cadrul universității mai funcționează Colegiul Tehnico-Ingineresc-TELEMATICS, Universitatea de Educație Fizică și Sport și Centrul de recrutare și selecție (cu 13 locații în țară integrate la centrele de instruire pentru diferite arme/specialități militare).

Universitatea dispune de 44 departamente specifice care asigură suportul didactic, informațional, logistic și organizațional conform standardelor de asigurare a calității procesului educațional academic (organizare studii de master, e-learning, birou cercetare sisteme aeronautice, bibliotecă, cursuri, relații publice, educație și instruire, studii de informații, operații de nivel întrunit, librărie, asistență juridică și drept umanitar, centru de investigații maritime și navale, sociologie, planificare programe curriculă, asistență tehnică etc.).

În cadrul universității se organizează și desfășoară programe de studii universitare de licență și master (figura nr. 2), inclusiv cursuri de carieră și specializare pentru

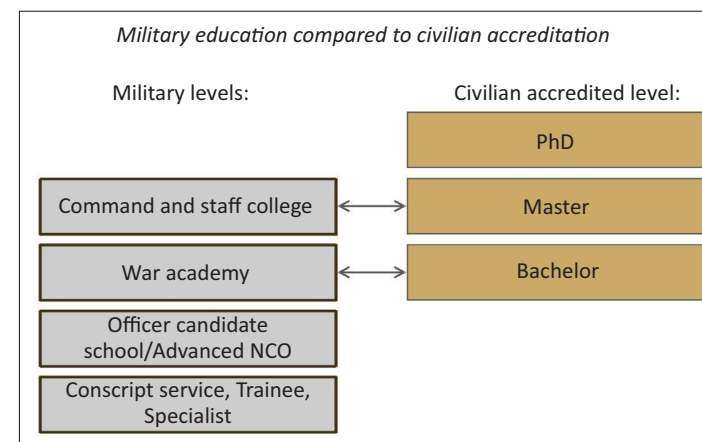

Figura nr. 2: Programe de studii universitare

ofițeri, subofițeri sau civili din cadrul Forțelor Armate Norvegiene, inclusiv cu participare internațională (figura nr. 3).

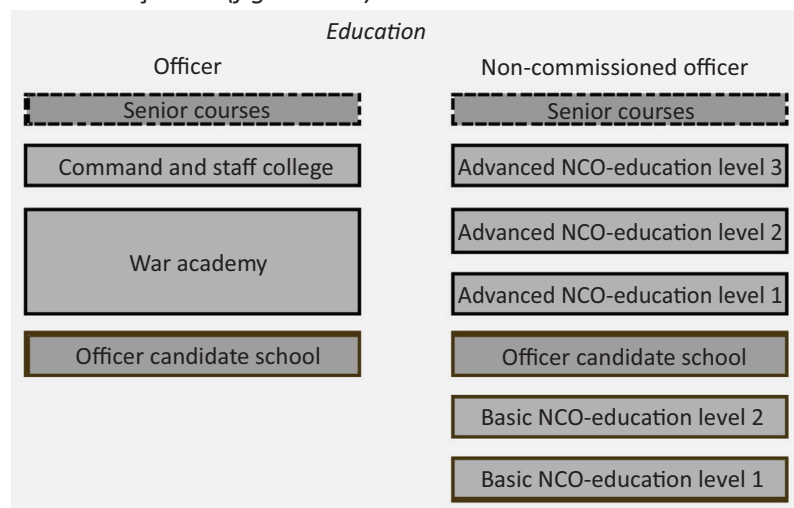

Figura nr. 3: Cursuri de carieră și specializare pentru ofițeri, subofițeri organizate la NDUC

Academiile militare fac parte din Spațiul European al Învățământului Superior, au sisteme de asigurare a calității procesului educațional (intern și extern) și acorduri de colaborare/cooperare cu instituții de învățământ superior, civile din țară și străinătate, în cadrul programului Erasmus+.

REFORMA EDUCAȚIONALĂ ÎN CADRUL FORȚELOR ARMATE NORVEGIENE³

Forțele Armate Norvegiene au declanșat procesul de reformă educațională la începutul anului 2017, după ce a fost aprobată o *Strategie pentru perioada 2017-2020*. În cadrul procesului de reformă al sistemului educațional militar s-au avut în vedere trei mari obiective/provocări:

- păstrarea culturii, a tradițiilor și reformarea sistemului fără a fi afectate cele două elemente;
- organizarea administrativă și teritorială, reducerea costurilor și ridicare nivelului de calitate;
- realizarea unor programe educaționale integrate.

La primul obiectiv, cel de *păstrare a culturii, a tradițiilor și reformarea sistemului fără a fi afectate cele două elemente*:

- în cadrul *Strategiei pentru perioada 2017-2020* au fost incluse elemente care trebuie păstrate în cadrul reformei pentru continuarea tradițiilor militare

³ Colonel dr. Stănică Olivian, *Raportul nr. SR-1775 din 28.09.2017, după participarea la NATO Training Group – Individual Training and Education Developments, Oslo/Norvegia.*

și aspecte de cultură organizațională (simboluri și însemne heraldice militare, uniformă militară, fanfară militară, comemorare evenimente istorice, drapele de luptă, utilizarea și amenajarea fostelor cetăți/fortificații pentru organizarea unor evenimente militare sau chiar, dispunerea unor instituții militare – universitate, academie, școală; figura nr. 4).

Figura nr. 4: Elemente de cultură și tradiție militară

La al doilea obiectiv, *organizarea administrativă și teritorială, reducerea costurilor și menținerea standardelor de asigurare a calității în educație*:

- în cadrul *Strategiei pentru perioada 2017-2020* au fost incluse elemente de reorganizare și resubordonare instituțională. În subordinea NDUC sunt trecute toate structurile de educație și instruire: academiile militare (cu școlile militare de subofițeri în subordine), Colegiul Tehnico-Ingineresc-TELEMATICS, Universitatea de Educație Fizică și Sport, Centrul de Recrutare și Selecție și colegii/școli/centre de instruire specifice armelor și specialităților militare (infanterie, geniu, artilerie, tancuri, comunicații, CBRN etc.)

Astfel, comandantul (rectorul) NDUC asigură coordonarea întregului proces de formare inițială și perfecționare a personalului militar din cadrul Forțelor Armate Norvegiene cu respectarea standardelor de calitate. Totodată, comandantul (rectorul) universității este responsabil pentru întreg procesul educațional al Forțelor Armate Norvegiene și este consilier principal pe probleme de instruire și educație al CHOD. (figurile nr. 5 și 6).

La obiectivul al treilea, cel de *realizare a unor programe educaționale integrate*:

- în cadrul *Strategiei pentru perioada 2017-2020* au fost incluse elemente de reorganizare a curriculumului educațional, respectiv programe integrate, de tip „joint”, la studiile universitare de licență și master, programe integrate de formare continuă a ofițerilor și subofițerilor pentru diferite funcții de comandă sau diferite arme și specialități militare. Deocamdată, se pare că *planificarea orară*

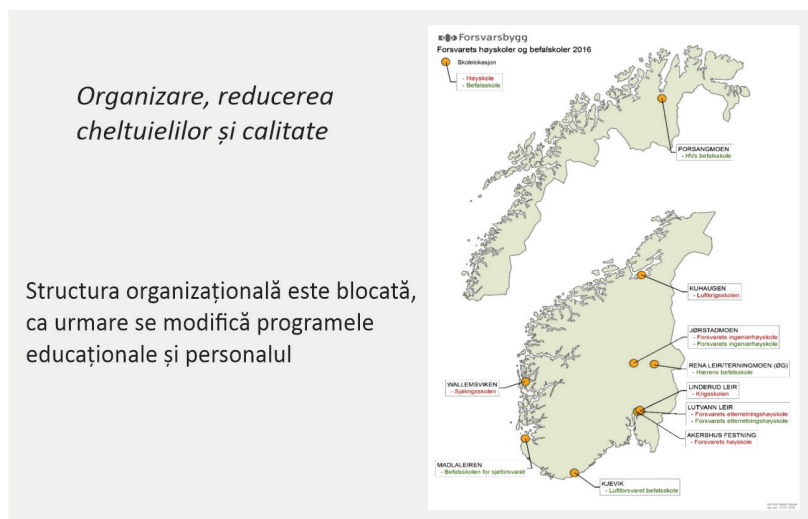

Figura nr. 5: Organizarea și dispunerea teritorială a structurilor de educație și instruire din cadrul NDUC

Figura nr. 6: Programe educaționale integrate

este deficitară (asigurarea normelor didactice, repartitia profesorilor, a instructorilor la diferite activități de predare, seminarii, laborator, poligoane etc.) pentru susținerea anumitor programe de specializare și perfecționare a ofițerilor și subofițerilor datorită distanțelor mari dintre Oslo (unde este sediul universității) și celelalte facilități de educație /instruire din Krigsskolen, Bergen, Lakseveg (academii, colegii, școli, centre de instruire etc.).

Avantajele implementării aceste strategii în domeniul educațional sunt: realizarea de economii în zona financiară, integrarea programelor de studii și realizarea „joint-ului” la nivelul absolvenților de studii universitare și de master, eliminarea

aspectelor birocratice privind promovarea anumitor documente la aprobat la diferiți decidenți și simplificarea procesului de luarea a deciziei sub autoritatea comandantului Universității Naționale de Apărare, care este și principalul consilier pe probleme de instruire și educație al CHOD.

REFORMA ÎN DOMENIUL APĂRĂRII – CONCEPTUL „APĂRARE TOTALĂ – TOTAL DEFENCE”⁴

Procesul de reformă în domeniul apărării a debutat în anul 2002, odată cu recomandările Parlamentului norvegian nr. 234 (2003-2004) pentru Carta Albă a Apărării nr. 42 (2003-2004), în care s-a aprobat extinderea și modernizarea conceptului „apărare totală” care cuprinde: suport mutual și cooperare dintre Forțele Armate Norvegiene și societatea civilă în conexiune cu planurile de contingență, managementul crizelor și a consecințelor managementului pe întreg spectru de crize – de la pace via crize politice de securitate la conflictul armat.

Începând cu anul 2018, Forțele Armate Norvegiene au demarat procesul de implementare, împreună cu Ministerul Justiției și al Securității Publice, a conceptului „apărare totală” (Support and cooperation – a description of the total defence in Norway), bazat pe sprijin și cooperare interinstituțională (civil-militar) la nivel național pentru situații de criză, conflict armat sau război.

În cadrul acestui concept de „apărare totală” s-au pus bazele cooperării (inclusiv din punct de vedere juridic) dintre organizațiile guvernamentale sau neguvernamentale, la nivel național sau internațional, care au capacități de anagajare a forțelor și resurselor în domeniul apărării și care trebuie să acorde sprijin populației civile în situații de urgență, atacuri teroriste, atacuri cu arme letale sau nonletale, amenințări hibride, război sau conflict armat.

Instrumentele incluse în conceptul de „apărare totală” sunt: acorduri guvernamentale dintre instituții publice și agenții, mecanisme de coordonare și funcționare pentru managementul crizelor (din timp de pace via criză politică până la conflict armat), construite conform legilor, reglementărilor, decretelor regale, instrucțiunilor sau ale ordinelor cu caracter militar sau civil.

Actorii principali în cadrul acestui concept sunt: ministerele de resort din cadrul guvernului, societatea civilă (municipalitatea, protecția civilă, guvernatorul regional, poliția, organizațiile de voluntari și agențiile civile din domeniul logisticii, infrastructurii, energiei etc.) și alte organizații internaționale, precum NATO, ONU, UE, OSCE, Crucea Roșie Internațională.

⁴ <http://www.publikasjoner.dep.no>, accesat la 22.07.2019.

Conceptul de „*apărare totală*” se bazează pe resursele societății civile, pe acordurile comerciale, pe cooperarea cu autoritățile civile care vor fi folosite în caz de agresiune armată pentru apărarea națiunii. Totodată, apărarea Norvegiei este construită atât pe apărarea militară, cât și pe pregătirea societății civile pentru situații de criză sau război. Managementul crizelor și coordonarea agențiilor la nivel central se realizează de către o serie de instituții, cum ar fi: Parlament, Guvern, Comitetul de Securitate al Guvernului, Biroul prim-ministrului, ministere de resort, Consiliul pentru Situații de Urgență, Unitatea de Sprijin pentru Situații de Urgență.

Forțele militare, conform documentelor NATO, sunt dependente de sectorul civil, cum ar fi: transporturi (90% dintre transporturi pentru forțele militare folosesc rutele comerciale deschise), informații (50% dintre sateliții militari folosiți în scopuri militare sunt din sectorul comercial civil) sau operații HNS (peste 75% dintre produsele – alimente/apă – solicitate de forțele militare sunt aprovizionate de către agenții civile sau folosesc infrastructură civilă). În esență, Forțele Armate Norvegiene au devenit mult mai integrate în societatea civilă ca sursă de competențe, de aprovizionare a bunurilor și serviciilor, inclusiv pentru tehnologiile avansate.

În plan internațional, pentru Norvegia, conceptul de „*apărare totală*” include cooperarea regională tradițională cu țări aparținând comunității nordice, cum ar fi: Danemarca, Finlanda, Islanda, Suedia, iar această cooperare presupune efort de promovare a democrației, a respectării legilor internaționale și drepturilor omului, egalității de sex și pentru susținerea dezvoltării. Ministerele țărilor respective discută permanent potențialul riscurilor, cum ar fi: dezastrele naturale sau provocate de om, atacurile teroriste sau cibernetice, precum și modalitățile în care își pot asigura sprijin reciproc în concordanță cu propriile planuri de cooperare în domeniul apărării și al securității, complementare cooperării din cadrul formal al NATO.

Ministerul Apărării Norvegian⁵ a testat acest concept în anul 2018, în cadrul exercițiului *TRIDENT JUNCTURE-18*, pentru care a folosit nave comerciale de la companii civile. Spre exemplu: compania civilă de nave comerciale *Simon Mokster* a pus la dispoziție, în cadrul exercițiului, o navă maritimă care a avut un echipaj mixt militar-civil. Nava a fost folosită ca platformă pentru mentenanță, aprovizionare cu combustibil și suport logistic pentru desfășurarea acțiunilor militare ale Forțelor Navale Norvegiene pe mare. Acest concept, de cooperare civil-militar în domeniul maritim, este denumit *STOFT (Ship Taken Out of Trade)*, ceea ce implică luarea/scoaterea unei nave civile din operațiuni normale și folosirea ei în sprijinul departamentelor militare, pe mare. Totodată, în cadrul exercițiului au fost testate, de către Forțele Armate Norvegiene și Departamentul Norvegian de Protecție

⁵ <http://sidinfo.com/2018/12/norway-trident-juncture-2018-and-the-total-defence-concept/>, accesat la 29.07.2019.

Civilă, anumite proceduri standard de operare pentru situații de urgență, căutare și salvare pe mare și uscat în caz de dezastre sau calamități naturale.

Modelul norvegian a fost preluat și de Suedia⁶, care a dezvoltat conceptul de „*apărare totală*” pe două direcții: apărare militară și apărare civilă. În cadrul *Strategiei Naționale de Apărare* aprobată în anul 2015, existau trei mari provocări pentru apărarea civilă, astfel: *a. Cum va fi coordonată așa-numita zonă gri și tranziția de la organizarea în timp de pace a societății la starea de război; b. Cum se va integra apărarea civilă în actualul sistem de pregătire pentru situații de urgență; c. Cum vor fi abordate diferite obiective ale apărării civile în scopul întăririi cooperării cu Forțele Armate.* Aceste provocări rămân valide și sunt relevante pentru conceptul de „*apărare totală*” dezvoltat de FA suedeze. În prezent, Suedia își propune să revitalizeze *conceptul de apărare totală*, iar prima etapă va fi dezvoltarea potențialului de rezistență în componenta non-militară, conform ultimului raport al Guvernului, intitulat: *Reziliența – conceptul total de apărare și dezvoltarea apărării civile 2021-2025*⁷. În acest document (strategie) sunt incluse noi amenințări legate de spațiul cibernetic și de digitalizarea vieții sociale. De asemenea, strategia consolidează independența cetățeanului față de sprijinul instituțiilor statului sau ale agențiilor civile în caz de criză majoră. Punerea în practică a *conceptului de apărare totală* se va face pe baza cooperării dintre FA Suedeze și Agenția Suedează de Contingente Civile, inclusiv prin revizuirea *Legii privind securitatea protectivă*, implementarea *Strategiei naționale de informații și securitate cibernetică*, asigurarea unui buget consolidat pentru investiții la agențiile militare și civile, semnarea de acorduri politice de colaborare și cooperare între diferite agenții civile și structuri departamentale în situații de criză sau conflict armat.

CONCLUZII

Reforma militară educațională inițiată de Norvegia va asigura, probabil, pe un orizont de 10 ani, eficientizarea costurilor, menținerea standardelor de asigurare a calității în educație, va simplifica și optimiza actul de comandă, iar modelul ar putea fi valorificat de către națiuni pentru viitoarele strategii sau doctrine din domeniu.

Componenta educațională este parte a procesului de instruire a resursei umane pentru Forțele Armate Norvegiene, iar integrearea programelor de studii universitare/postuniversitare în cadrul Universității Naționale de Apărare, probabil, va optimiza procesul de organizare și desfășurare a programelor de tip „*joint*” pentru ofițerii de comandă și stat major din cele trei categorii de forțe.

⁶ <http://www.government.se/articles/2018/05/development-of-modern-total-defence/>, accesat pe 30.07.2019

⁷ <http://warsawinstitute.org/swedish-total-defence/> accesat pe 29.07.2019

Conceptul de „*apărare totală*” poate fi asimilat conceptului de *război de rezistență* sau *război popular în varianta modernă*, cu aplicarea unor principii (devine tot mai uzitat în NATO) de a fi gata pentru acțiuni militare de tip *short of war* sau *the long war*. Pentru astfel de variante se pare că se vor purta acțiuni militare doar de către forțele militare și mijloacele specifice disponibile, pregătite din timp de pace, fără completare sau mobilizare cu alte forțe și mijloace. În opinia mea, țările care optează pentru ducerea acestui gen de război ar trebui să depășească acest impas din perioada inițială a războiului/conflictului militar și să dezvolte, ulterior, capacități militare/civile pentru *the long war* (aici intervine cooperarea interinstituțională militar/civil de a susține acest *the long war*).

Forțele Armate Norvegiene, după implementarea conceptului de „*apărare totală*”, vor avea suportul necesar pentru elaborarea noilor documente de planificare a apărării (Carta Albă a Apărării, Strategia Militară) pe termen scurt și mediu, în funcție de amenințările, riscurile și vulnerabilitățile viitorului mediu de securitate.

În opinia mea, cooperarea interinstituțională la nivel național (în Norvegia) nu ar fi fost posibilă fără semnarea și promovarea, în anul 2018, de către cei doi miniștri (al apărării și al justiției și securității publice), a planului de implementare a conceptului de „*apărare totală*”. Totodată, resursele financiare alocate dezvoltării de noi capacități militare și civile pot fi direcționate și eficientizate în vederea realizării unui scop comun, și anume: apărarea independenței teritoriale, a suveranității țării, a populației civile fără a fi duplicate eforturile economice sau irosite (uneori, fără justificare) investițiile în diferite domenii de vârf, cum ar fi: sisteme informaționale, infrastructură critică, apărare cibernetică etc.

Conceptul adoptat de Norvegia ar putea constitui modele pentru țările membre ale NATO/UE în organizarea cu forțe proprii a sistemului de securitate și apărare, unde toate instituțiile statului cu responsabilități în domeniul securității naționale își unesc capacitățile de care dispun și pot răspunde la o situație de criză sau pot purta un conflict militar/război pe termen scurt sau mediu fără sprijin internațional.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, *Strategy journal: Norway, Trident Juncture 2018 and „Total Defence Concept”*, octombrie 2018.
2. ***, *Support and cooperation – a description of the total defence in Norway*, 2018, Ministerul norvegian al Apărării și Ministerul norvegian al Justiției și Securității Publice.
3. ***, *The World Defence Almanac – 2018*, nr. special 2018, vol. XLIII.

4. Colonel dr. Olivian Stănică, *Referat de cercetare științifică cu tema: „Studiu comparativ al sistemului de învățământ militar din Armata României cu cel din statele membre ale NATO”*, susținut pe data de 28.11.2013 în cadrul Școlii doctorale din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.
5. Colonel dr. Olivian Stănică, *Raportul nr. SR-1775/28.09.2017*, după participarea la *NATO Training Group – Individual Training and Education Developments, Oslo/Norvegia*.

WEBGRAFIE:

1. <http://www.publikasjoner.dep.no>
2. http://www.puolustusvoimat.fi/en/national_defence_university
3. <http://sidinfo.com/2018/12/norway-trident-juncture-2018-and-the-total-defence-concept/>
4. <http://www.government.se/articles/2018/05/development-of-modern-total-defence/>
5. <http://warsawinstitute.org/swedish-total-defence/>.